

10045

Nettovergrep mot barn

En kvalitativ studie av hvordan personer som arbeider med nettovergrep forstår psykologiske årsaker til nedlastning, oppbevaring og/eller distribuering av overgrepsmaterialet

Bacheloroppgave i Psykologi

Veileder: Anne Iversen og Lisbeth Fang Christiansen

Medveileder: Eva Langvik

Mai 2023

10045

Nettovergrep mot barn

En kvalitativ studie av hvordan personer som arbeider med nettovergrep forstår psykologiske årsaker til nedlastning, oppbevaring og/eller distribuering av overgrepsmaterialet

Bacheloroppgave i Psykologi
Veileder: Anne Iversen og Lisbeth Fang Christiansen
Medveileder: Eva Langvik
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for psykologi

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Denne bacheloroppgaven markerer slutten på tre lærerike og givende år ved Norges teknisk naturvitenskapelige universitet (NTNU). Bachelorprosjektet er en del av et større forskningsprosjekt hos instituttet for psykologi, og handler om folks oppfatninger om nettovergrep og nettovergripere, med vekt på internett sin rolle. Prosjektet er et tverrfaglig samarbeid mellom NTNU, St.Olavs Hospital og Trøndelag politidistrikt.

Jeg ønsker å takke Anne Iversen, Eva Langvik og Lisbeth Frang Christiansen for god innføring i nettovergrep som tematikk og for utforming av prosjektets spørreskjema. En takk rettes også til Tale Røijen Størdal, for klargjøring av datamaterialet. Jeg ønsker også spesielt å takke veilederne mine Anne og Lisbeth for konstruktive tilbakemeldinger og god hjelp gjennom hele prosessen. Litteratursøket har generelt vært selvstendig, men veilederne har bidratt med gode innspill til søkeord. Primært har litteratursøket foregått via Oria.no og Google Scholar.

Til slutt ønsker jeg å takke pappa. Takk for at du alltid har sett potensialet mitt og for at du har vært min største støttespiller. Takk for at du genuint er stolt av meg uansett. Takk for at du har lært meg å skrive, for alt du har lest igjennom, og for å ha hjulpet meg gjennom hele prosessen. Selv etter tre år på universitet, og alle professorene, foreleserne og andre mennesker jeg har møtt og hørt, er du fortsatt det smarteste mennesket jeg vet om.

Bacheloroppgaven er skrevet i henhold til norsk APA-manual, som tar utgangspunkt i Publication Manual of the American Psychological Association 7. utgave (Redaksjonen for norsk APA-stil, 2020).

Sammendrag

Denne studien undersøker hvordan personer som arbeider med nettovergrep forstår de psykologiske årsakene til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet av barn. Kunnskap om hvordan personer som arbeider med nettovergrep forstår årsakene bak slike overgrep er viktig for å forstå hvordan det innenfor helse og utdanning kan jobbes med forebygging og behandling, samt for å gjøre politiet bedre rustet til å møte denne typen kriminalitet. Et viktig spørsmål i studien er hvilken funksjon internett spiller i forsterkning og aktivering av de identifiserte psykologiske årsakene.

Gjennom et anonymt nettbasert spørreskjema besvart av 84 personer som arbeider med nettovergrep, ble det samlet inn kvalitativ data om oppfatninger av årsaker til nettovergrep. Funnene fra en refleksiv tematisk analyse indikerer at personer som arbeider med nettovergrep forstår de psykologiske årsakene som komplekse og sammensatte. I tillegg til pedofili, peker respondentene på emosjonell fraskrivelse, emosjonell unngåelse, og sosialt behov som viktige årsaker til nedlastningsatferd. Det disse årsakene har felles er at de må forstås med utgangspunkt i den særskilte konteksten de opptrer i. Jeg diskuterer hvordan vi kan forstå internett som en kontekst for overgrep som aktualiserer og forsterker de psykologiske årsakene. Gjennom etableringen av visse mekanismer påvirker internett både oppfatningen av den emosjonelle tilknytningen til overgrepet, blir et virkemiddel for å håndtere overgripernes psykososiale vansker, og gir en anledning for overgripere til å oppleve tilhørighet. Dette er sammenhenger det er behov for å forske videre på, og kunnskap som må integreres i arbeidet med forebyggende tiltak, så vel som behandling.

Nøkkelord: overgrepsmaterialet, internett, emosjonell fraskrivelse, emosjonell unngåelse, sosialt behov

Internett har endret samfunnet vårt, og muliggjort former for kommunikasjon mellom individer og utforskning av sosiale relasjoner mellom mennesker vi ikke kunne forestille oss for bare et par tiår tilbake. Samtidig har internett også muliggjort nye former for alvorlig kriminalitet, slik som seksuelle overgrep mot barn på internett, såkalte «nettovergrep».

Nettovergrep kan forstås som alle former for seksuelle overgrep og krenkelse av personer under 18 som skjer gjennom internett (Kripos, 2019). Slike nettrelaterte overgrep kan knyttes til ulovlig chatting og grooming av mindreårige for å etablere seksualisert kontakt, distribusjon, deling og nedlastning av overgrepsmaterialet, seksuell forledelse og utpressing, og bestilling av direkteførte overgrep av barn. Tendensen de siste årene er at ofrene for slike overgrep har blitt yngre og sakene som rapporteres inn har blitt grovere og mer alvorlige (Aanerød & Mossige, 2018; Kripos, 2019; Napier et al., 2020; Salter & Whitten, 2021).

Nettovergrep har alvorlige psykososiale konsekvenser for offeret, og øker sannsynligheten for en rekke helseskader og dårlig livskvalitet (Draper et al., 2008; Gewirtz-Meydan et al., 2018).

Flere studier har vist at kunnskap om befolkningen sine holdninger til og oppfatninger om overgrep mot barn er viktig (Harper et al., 2017; Steel et al., 2021). Slike holdninger og oppfatninger har stor påvirkningskraft, og kan påvirke alt fra arbeid med forebygging og behandling, til etterforskning og beslutninger innen rettsvesenet og offentlig politikk (Harper et al., 2017). Samtidig vet vi ennå relativt lite om hva personer som *arbeider med nettovergrep*, direkte og indirekte, forstår som årsakene bak denne tematikken (Hunn et al., 2022). Dette er viktig kunnskap både for å forstå hvordan det innenfor helse og utdanning kan jobbes med forebygging og behandling, og for å gjøre politiet og andre bedre rustet til å møte denne typen kriminalitet.

Årsakene til nettovergrep mot barn er sammensatte. Både faktorer som *pedofili*, *økonomisk vinning* og *egenskaper ved internett som medium* (slik som for eksempel enkel tilgjengelig til overgrepsmateriale, samt muligheten til å være anonym) fremheves i

litteraturen (Cooper et al., 2004; Merdian, 2012; Seto et al., 2006). Fra vårt faglig ståsted, og med utgangspunkt i psykologisk teori, er det særlig interessant å kaste lys over hva personer som arbeider med nettovergrep forstår som de ulike *psykologiske årsakene* til slik alvorlig kriminalitet. Foruten *pedofili* kan slike årsaker for eksempel knyttes til både *psykososiale vansker* og *behov for tilhørighet* (Merdian, 2012).

Samtidig må slike mulige årsaker forstås i lys av den særlige *konteksten* for nettovergrep. Slike overgrep har *internett* som kontekst og medium. Overgrepene er virkelige nok, og noen ganger også fysiske, men de skjer gjennom internett, på «avstand». Overgriper og offer befinner seg ofte ikke på samme sted. Det fysiske overgrepet knyttet til produksjon av bildemateriell kan også ha funnet sted på et annet tidspunkt enn distribusjonen av det samme materialet. En mulig antakelse er at denne særskilte konteksten for overgrep vil kunne bidra til å aktualisere eller forsterke visse psykologiske årsaksforklaringer til hvorfor personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet. Denne oppgaven tar derfor stilling til følgende problemstilling:

1. *Hva forstår personer som arbeider med nettovergrep mot barn som de viktigste psykologiske årsakene til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmateriale av barn?*
2. *Hvordan aktualiserer og forsterker internett som kontekst de psykologiske årsakene til nedlastning av overgrepsmateriale identifisert i studien?*

I tråd med problemstillingen, er formålet med oppgaven to-delt. For det første ønsker jeg å identifisere hva personer som arbeider med nettovergrep forstår som de viktigste psykologiske årsakene til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet av barn. For det andre ønsker jeg å kaste lys over hvordan internett som kontekst aktualiserer og forsterker årsaksforklaringene identifisert i datamaterialet.

Datagrunnlaget for denne studien er kvalitative data fra en omfattende spørreundersøkelse i regi av instituttet for psykologi ved Norges tekniske naturvitenskapelige universitet (NTNU). Datamaterialet er analysert og diskutert med utgangspunkt i psykologiske begreper og teorier knyttet til både pedofili, psykososiale vansker, sosiale behov og kognitive fordreininger. I analysen viser jeg hvordan årsaker som kan knyttes til slike begreper og teorier går igjen i hvordan personer som arbeider med nettovergrep forstår denne problematikken. Med utgangspunkt i det samme datamaterialet diskuterer jeg også hvordan internett som kontekst kan bidra til at overgriper ved overgrep både a) håndterer egne psykososiale vansker, og b) tilfredsstiller behov for tilhørighet, på samme tid som de c) distanserer og emosjonelt fraskriver seg alvorligheten ved kriminaliteten de utfører.

Oppgaven fortsetter som følger: I neste kapittel (teori) presenterer jeg ulike begreper og tilnærminger som fra et psykologisk perspektiv kan bidra til å kaste lys over hvordan personer som arbeider med nettovergrepsproblematikk forstår denne formen for kriminalitet. I det påfølgende metodekapitlet viser jeg hvordan jeg har gått frem for å svare på etablert problemstilling. I oppgavens fjerde kapittel presenterer jeg resultatene av den tematiske analysen, før jeg, i det femte kapitlet diskuterer funn, samt enkelte styrker og begrensninger ved oppgaven. Avslutningsvis peker jeg på mulige implikasjoner av studien.

Teori

Definisjon på overgrepsmaterialet

Nettovergrep innebærer mange ulike former for overgrep, som gjør at de psykologiske årsakene bak overgrepet vil kunne være noe annerledes. Med utgangspunkt i dette, og i tråd med problemstillingen, begrenser denne oppgaven seg til å handle om nedlastning, oppbevaring og/eller distribuering av overgrepsmaterialet. Straffeloven § 311 definerer overgrepsmaterialet som fremstillinger som seksualiserer barn og fremstillinger av seksuelle

overgrep mot barn (personer under 18 år) (Straffeloven, 2009). Dette innebærer bilder, videoer, lydfiler og tekster som seksualiserer barn på ulike måter. Slikt seksualiserende materialet av barn kan være bilder og/eller filmer hvor barn poserer i en seksualisert setting, nakne barn, seksualisert tekst av barn, og dokumentering av seksuell handling, omgang eller voldtekt av barn (Kripos, 2019). Overgrepsmaterialet innebærer også materialet som dannes som et resultat av seksuell utpressing eller manipulering av bilder eller film som originalt ikke var seksualisert (Kripos, 2019). Personer som laster ned overgrepsmaterialet omtales i denne oppgaven som *nedlasterne* og *overgriperne*, og nedlastning, oppbevaring og/eller distribuering av overgrepsmaterialet omtales som *nedlastningsatferd*.

Tidligere har det vært vanlig å omtale overgrepsmaterialet som «barnepornografi» (Kripos, 2019). Pornografi er seksualisert materialet som har blitt produsert og distribuert med samtykke fra alle involverte parter (Ashton et al., 2019). Å kategorisere overgrepsmaterialet av barn som barnepornografi kan medføre en normalisering og legalisering av nettovergrep mot barn, samt gi et inntrykk av at det seksuelle materialet er lovlig. Det har derfor skjedd et terminologisk begrepsskifte fra «barnepornografi» til «overgrepsmaterialet». Siden språk er grunnleggende for hvordan vi forstår og oppfatter verden, har dette skiftet, fra et sosialpsykologisk perspektiv, vært viktig for å tydeliggjøre alvorligheten ved denne typen kriminalitet.

Internett som medium

Selv om internett i seg selv ikke kan forstås som en psykologisk årsak til nedlastningsatferd, spiller det likevel en kompleks og viktig rolle (Cooper et al., 2004; Merdian, 2012; Bartels & Merdian, 2016). Dette er fordi internett har egenskaper som kan påvirke oppfatningen vår av alt innhold på nett (Bartels & Merdian, 2016). En tilnærming som søker å forklare årsaksmekanismene bak seksuell internettaktivitet er trippel A teorien.

Denne teorien tilsier at egenskapene *anonymitet*, *tilgjengelighet* og *rimelighet*, kombinert gjør internett til en passende kontekst for seksuell aktivitet (Cooper et al., 2004). Som følge av disse egenskapene argumenterer Cooper (2004) for at internett legger til rette for nedlastning av overgrepsmaterialet, samt en internettatferd man ikke ville gjort eller vist i en annen kontekst eller i det virkelige liv (Suler, 2004).

Pedofili

Pedofili defineres som en seksuell preferanse og tiltrekning mot prepuberale barn (Helsedirektoratet, 2021), og regnes som en psykisk lidelse i verdens helseorganisasjonens diagnosemanual (ICD-10). Pedofile personer kan forstås som en svært heterogen gruppe og varierer i stor grad i henhold til seksuelle tanker, fantasier, oppførsel og trang. Noen personer med et pedofilt tenningsmønster er kun interessert i barn som ikke har nådd pubertetsalder, mens andre har tiltrekning mot både barn og jevnaldrende i forskjellig grad (Seto, 2009).

Pedofile anses som en svært stigmatisert gruppe, og det finnes i dag mange misoppfatninger om pedofili (Gannon, 2021; Jahnke et al., 2015; Stelzmann et al., 2022). En av grunnene til at mye av kunnskapen som har eksistert rundt pedofili har vært misoppfattende, er fordi mesteparten av forskningen har undersøkt personer som kvalifiserer for en pedofilidiagnose og som har gjennomført et slags overgrep mot et barn (Gannon, 2021). Dette har ført til en oppfatning om at en pedofilidiagnose samstemmer med å gjennomføre overgrep mot barn. I dag vet vi at dette ikke stemmer. Ikke alle pedofile har eller kommer til å gjennomføre overgrep mot barn (Seto, 2009). En slik stigmatisering og misoppfattelse kan medføre flere sosiale og psykiske vansker, og føre til at pedofile som ikke har gjennomført et overgrep ikke søker profesjonell hjelp (Stelzmann et al., 2022).

Samtidig som det er viktig å unngå en feilaktig sidestilling mellom pedofili og overgrep mot barn, er det en empirisk og støttet kobling mellom pedofili og nedlastning og

bruk av overgrepsmaterialet (Riegel, 2004). Nedlastning og bruk av overgrepsmaterialet har også blitt drøftet som en gyldig diagnostisk indikator på pedofili (Seto et al., 2006). I flere undersøkelser på selvidentifiserte pedofile rapporterte over halvparten at de har oppsøkt overgrepsmaterialet minst en gang (Riegel, 2004). Likevel gjør mangelfull forskning på personer med et pedofilt tenningsmønster som *ikke* har sett på overgrepsmaterialet det utfordrende å forstå hvorvidt oppsøking av overgrepsmaterialet kan ses på som et hovedtrekk ved pedofili.

Selv om det er en empirisk kobling mellom pedofili og nedlastning og bruk av overgrepsmaterialet, kan likevel bare rundt halvparten av personer som laster ned overgrepsmaterialet kvalifisere til diagnosen pedofili (Seto, 2009). Dette vil si at en forståelsesmodell av pedofili som eneste årsak, ikke er dekkende.

Sosialt behov

Det er kjent fra litteraturen at personer som laster ned overgrepsmaterialet i gjennomsnitt er mer ensomme, har lavere fungering i sosiale relasjoner, og mindre romantiske relasjoner enn både kontaktovergripere og den generelle befolkningen (Garrington et al., 2018; Marshall, et al., 2012). For mange personer med nedlastningsatferd blir kommunikasjon via internettforum en måte å få tilgang til overgrepsmaterialet på (Steel et al., 2022). Samtidig beskriver flere at kommunikasjonen gjennom sosiale nettverk kompenserte for manglende sosiale relasjoner i den virkelige verden, og at nedlastning og distribuering av overgrepsmaterialet var en måte å dekke et sosialt behov på (Quayle & Taylor, 2002). Gjennom samtaler i sosiale internettsamfunn kan man oppleve tilhørighet og en fellesskapsfølelse. En slik sosial tilhørighet, fra en sosial- og evolusjonspsykologisk tilnærming, er et av menneskets grunnleggende behov (Baumeister & Leary, 1995). Vi kan

derfor anta at det sosiale behovet mange personer dekker ved slike sosiale internettsamfunn, kan være viktig for personer som har lite sosialt nettverk i den fysiske verden.

Ved å interagere med andre personer på internettforum får man ikke bare kunnskap om ulike søkeord for å få tilgang til overgrepsmaterialet, men også mulighet til å snakke med andre likesinnede personer (Quayle & Taylor, 2002). Gjennom kommunikasjon med andre personer som også har en sosialt avvikende seksuell preferanse, kan det forekomme en normalisering, rettferdiggjøring og lovliggjøring av nedlastningsatferden. I slike komplekse sosiale forum kan personer, gjennom støtte av andre, oppleve en større selvaksept for sin avvikende seksuelle preferanse. Som nevnt tidligere er pedofile i dag en svært stigmatisert gruppe, som medfører at mange ikke søker behandling. Det kan videre tenkes at selvaksepten for sitt seksuelle tenningsmønster, som flere kan oppleve gjennom internettgrupper, vil kunne forsterkere den begrensede motivasjonen til å oppsøke profesjonell hjelp.

Ulykkelig verden

En av årsaksforklaringene som fremheves i litteraturen er det som kalles for «ulykkelig verden» (Bartels & Merdian, 2016). Denne årsaksforklaringen tilsier at personer som oppsøker overgrepsmaterialet er utilfreds og ulykkelig i den virkelige verden sin. Dette innebærer at verden oppleves som negativ og andre personer oppleves som avvisende. Videre kan dette resultere i flere relasjonelle og psykososiale vansker (Bartels & Merdian, 2016). På grunn av en slik virkelighetsoppfatning søker man et mer tilfredsstillende liv og identitet i den virtuelle verden. Ulike aktiviteter på internett oppleves som en distraksjon fra deres utilfredsstillende liv, og fungerer som en mestringsstrategi (Merdian, 2012). Dette vil med andre ord si at nedlastning av overgrepsmaterialet kan fungere som en slags emosjonell unngåelse av negative emosjonelle tilstander som for eksempel ensomhet, relasjonelle vansker og psykiske vansker.

Bartels og Merdian (2016) understreker at en «ulykkelig verden» ikke fungerer som en direkte årsak til nedlastningsatferd, men kan øke sannsynligheten for at personer som har ulike risikofaktorer for seksuelle problemer kan starte med nedlastningsatferd som et alternativ til deres utilfredsstillende liv. Denne årsaksforklaringen støttes opp av funn som tilsier at nettovergripere i gjennomsnitt har høyere grad av emosjonell dysreguleringsproblemer enn den generelle befolkningen (Middleton et al., 2006).

Nedlastning av overgrepsmaterialet som en unngåelse av vanskelige deler av livet fungerer som en negativ forsterkning, og seksuell opphisselse og positive følelser av masturbering til overgrepsmaterialet fungerer som en positiv forsterkning. Samlet sett blir koblingen mellom nedlastningsatferd og emosjonell unngåelse en innlært respons som kan oppleves så sterk som en avhengighet (Bartels & Merdian, 2016).

En slik avhengigheten av emosjonell unngåelse trenger ikke alltid være av nedlastning av overgrepsmaterialet, men kan også være av lovlig pornografi (Paul & Shim, 2008). En slik pornoavhengighet kan av og til utvikle seg slik at man opplever en slags «metthet» for forskjellige porno-kategorier, som medfører at man stadig søker grovere og nye kategorier. Dette gjør at personer som opprinnelig var avhengig av lovlig pornografi kan begynne å oppsøke overgrepsmaterialet (Steel et al., 2022).

Kognitive fordreininger

Kognitive fordreininger kan forstås som rettferdiggjørende tanker eller forestillinger som overgriper har om atferden deres, før, under og etter å ha begått et overgrep (Steel et al., 2020). Slike kognitive fordreininger er måter overgriper rettferdiggjør overgrepet på. Tankene kan for eksempel handle om en distansering fra ulovligheten, hvor overgriper skyller på andre faktorer enn det seksuelle ved materialet. Videre kan de rettferdiggjørende tankene handle om en distansering fra skadeomfanget, hvor man spesielt legger vekt på at man som overgriper

ikke gjør noe galt fordi man bare ser på. Distansering fra skadeomfanget og ulovligheten kan også handle om tanker om at barna var seksuelt modne eller skuespillere som ikke tar skade av handlingen (Bartels & Merdian, 2016). Kognitive fordreininger til nedlastningsatferd kan også handle om en seksuell objektivisering av barn, som gjør at overgriperens oppmerksomhet rettes mot de objektive seksuelle elementene i overgrepsmaterialet, barnets kropp, og ikke selve personen på materialet (Bartels & Merdian, 2016; Qualye & Taylor, 2002). I litteraturen kalles slike kognitive fordreininger for «barn som sexobjekter» (Bartels & Merdian, 2016). Slike kognitive fordreininger gjør at overgriper kan se overgrepsbilde atskilt fra det faktiske overgrepet bilde representerer (Steel et al., 2020).

Samlet sett finnes det en rekke sammensatte kognitive fordreininger som vil virke som en opprettholdende faktor, og som en faktor som øker sannsynligheten for å begynne å laste ned overgrepsmaterialet. Det kan også tenkes at konteksten overgrepsmaterialet foregår på (internett), i stor grad øker sannsynligheten for kognitive fordreininger. Forståelse av hvordan internett legger til rette for slike kognitive fordreininger vil være viktig både i forhold til behandlingsintervensjoner og etterforskning (Steel et al., 2020).

Metode

Forskningsprosjekt

I denne studien vil jeg benytte kvalitativ data fra en omfattende spørreundersøkelse i regi av instituttet for psykologi ved NTNU. Spørreundersøkelsen som benyttes i denne studien handlet om folks holdninger og oppfatninger av nettovergriper, betydningen av internett, nedlastning av overgrepsmaterialet, og lovlighet og straff (se Appendiks A). Spørreundersøkelsen er et resultat av et tverrfaglig samarbeid mellom NTNU, St.Olavs Hospital og Trøndelag politidistrikt, med formål om å forebygge seksuelle overgrep mot barn på internett. Vi er 15 bachelor studenter som har bidratt med å ferdigstille og distribuert

spørreskjemaet, og vi ble oppfordret til å distribuere spørreskjemaet til et variert utvalg.

Forsiden til spørreskjemaet bestod av et informasjonsskriv hvor deltagerne ble informert om studien, samt hva dataen skal brukes til (se Appendiks B).

Prosedyre

Spørreskjemaet ble designet til å samle både kvalitativ og kvantitativ data. Den kvalitative dataen ble samlet gjennom 7 åpne spørsmål, mens kvantitative data ble samlet gjennom flere påstander som respondentene skulle ta stilling til. Analysen i denne oppgaven vil i henhold til problemstillingen være basert på den kvalitative dataen som ble samlet gjennom det åpne spørsmålet «Hva tenker du kan være årsakene til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmateriale?». Data fra dette spørsmålet antas å være best mulig egnet til å kunne belyse problemstillingen til oppgaven. I startsfasen av prosjektet ble det vurdert om jeg skulle inkludere flere spørsmål. Jeg konkluderte herimot med å bare ta utgangspunkt i spørsmålet ovenfor, fordi ingen av de andre spørsmålene kunne belyse deler av problemstillingen min på en god måte og var derfor ikke relevante. Ved å bare ta utgangspunkt i et spørsmål medfører dette også en bedre mulighet til å gå i dybden av dataen, som kan gi mest mulig dybdekunnskap om problemstillingen. En slik dybdeforståelse av problemstilling er også formålet med kvalitativ forskning (Braun & Clarke, 2021).

Utvalg

609 personer svarte på spørreskjemaet. Denne oppgaven ser ikke på hele utvalget, men, i tråd med problemstillingen, begrenser seg til personer som arbeider med nettovergrep. Utvalget vil derfor bestå av personer som svarte at de jobbet direkte eller indirekte med tematikken. 70 personer svarte at de jobber indirekte med nettovergrep, og 23 personer svarte at de jobber direkte med nettovergrep. Av disse var 74 (80%) kvinner og 19 (20%) menn. Av

de 93 personene var det 9 som svarte blankt på spørsmålet analysen tar utgangspunkt i. Ni personer ble derfor ekskludert, og utvalget består dermed av 84 personer. Respondentene arbeider innenfor yrkene; *helse og omsorg* (psykolog, sosionom, helsefagarbeider, vernepleier, barnevernspedagog, og barne- og ungdomsarbeider) *undervisning* (barneskolelærer, lærer på ungdomsskole, undervisning på høyskole/universitet, og annet opplæringsarbeid), *rettsvesen/politi/kriminalomsorg* (politi og annet), *kontor, økonomi, bank, forsikring og administrasjon, og annet*.

Selv om alle respondentene arbeider med tematikken nettovergrep mot barn, gjør de ulike yrkene at utvalget er en svært heterogen gruppe. Personer som for eksempel arbeider innenfor helse og omsorg arbeider sannsynligvis med en annen del av nettovergrep enn personer som arbeider innenfor rettsvesen/politi/kriminalomsorg eller undervisning. Dette gjør at respondentene kan ha ulik oppfattelse av årsaker til nedlastningsatferd. Vi kan derfor anta at det vil være et mangfold av forståelser av årsaksforklaringer. Refleksiv tematisk analyse er en adekvat og passende analysemetode for å identifisere mønstre (tema) i et slikt mangfold av forklaringstyper, og kan derfor best belyse problemstillingen til denne oppgaven.

Refleksiv tematisk analyse

Dataen i denne oppgaven ble analysert ved refleksiv tematisk analyse beskrevet av Braun og Clarke (presentert i 2006 og navngitt i 2019). Refleksiv tematisk analyse er en teoretisk fleksibel kvalitativ forskningsmetode for å identifisere, analysere og rapportere mønstre (tema) i et datasett (Braun & Clarke, 2006). Temaene skal fange opp noe som er viktig i datasettet i forhold til problemstillingen, og bidrar med en forståelse av det man forsker på. Braun og Clarke (2006) presenterte seks steg for hvordan man best kan gjennomføre en refleksiv tematisk analyse, som denne oppgaven tar utgangspunkt i.

Prosesen er refleksiv, og tillater dermed forskeren sin aktive og subjektive rolle i å identifisere koder og temaer (Braun og Clarke, 2021). Braun og Clarke (2021) argumenterer for at forskeren sin subjektive rolle ikke må ses på som et problem som må håndteres, men som en ressurs for å gjennomføre analysen. Braun og Clarke (2006) understreker at temaene er et produkt av interaksjonen mellom forskeren og dataen, og kan forstås som et analytisk sluttunkt. Temaene og mening dukker på denne måten ikke bare opp som noen iboende sannheter, men er noe som oppstår i kontekst når jeg tolker dataen. Rapportering av inter-rater reliabilitet er derfor, i følge Braun og Clarke (2021), meningsløst i en tematisk analyse. På grunn av aksepten for forskeren sin aktive rolle i å identifisere koder og temaer befinner vi oss innenfor en «big-q» tilnærming (Braun og Clarke, 2006).

Braun og Clarke (2006) understreker viktigheten av en tydeliggjøring av forskeren sitt teoretiske ståsted, antagelser og posisjon. Analysen i denne oppgaven er induktiv innenfor en konstruktivistisk tilnærming. Konstruktivistisk tilnærming innebærer at virkeligheten ikke er en objektiv realitet, men sosialt konstruert (Berger & Luckmann, 1966). Virkeligheten må på denne måten tolkes og defineres, på samme måte som datamaterialet. En induktiv tilnærming vil at forskeren ikke forsøker få datasettet til å passe inn i eksisterende teori, kategorier eller teoretiske antagelser (Braun og Clark, 2021). For å best mulig gjennomføre en slik tilnærming, er det avgjørende å holde seg datanært gjennom hele analysen. Kodene ble på grunn av dette dannet på et semantisk nivå. I forkant av analysen ble det gjennomført et omfattende litteratursøk. Selv om analysen er induktiv, kan et sikt litteratursøk være hensiktsmessig da det kan sensitivisere forskeren til viktige trekk ved dataen (Tuckett, 2005).

Analysesteg

Analyseprosessen begynte ved at jeg ble nøye kjent med alle aspekt av datasettet (steg 1). Dette innebar flere gjennomlesninger og notering av første observasjoner. I denne

prosessen ble det tydelig at flere årsaksforklaringer gikk igjen. Jeg la også merke til at flertallet av respondentene skrev flere årsaker til hvorfor personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet. Det ble derfor tydelig at flertallet av respondentene forstår årsakene til slik nedlastningsatferd som kompleks og sammensatt. Etter dette begynte jeg å redusere datasegmentene som var relevant for problemstillingen ved å organisere de i meningsfulle koder (steg 2). Kodene som ble dannet var semantiske, som vil si at de ble dannet ut i fra det som eksplisitt står i datasettet (se tabell 1).

Etter dannelse av semantiske koder, begynte jeg å se etter bredere kategorier av mening, som potensielt kunne danne kandidattemaer (steg 3). Videre gjennomførte jeg en kvalitetskontrolløvelse hvor jeg sjekket at kandidattemaene representerte og gir mening i forhold til de kodede datautdragene og hele datasettet. Her ble det tydelig at noen kandidattemaer overlappet, mens andre var for brede, og måtte endres for å få koherente og konsistente temaer (steg 4). I steg 4 var det også avgjørende å sjekke at temaene fremhevet de viktigste mønstrene på tvers av datasettet i forhold til problemstillingen.

Videre ble temaene navngitt og definert (steg 5). Disse navnene var presise og hadde som mål å umiddelbart gi leseren et innblikk i hva hovedessensen i temaene representerer (se tabelloversikt i resultatdel). Steg 6 i refleksiv tematisk analyse, som handler om å skrive en rapport av analysen, startet allerede i steg 1 med uformelle notater og foregikk gjennom hele prosessen. I den avsluttende analysen forsøker jeg å fortelle en interessant, overbevisende og sammenhengende historie om hva datasettet sier i henhold til problemstillingen. Her ble det er viktig å ha en god balanse mellom illustrative utdrag, i form av sitater fra datamaterialet, og analytiske påstander. Avslutningsvis er det viktig å understreke at analyseprosessen ikke foregikk som en lineær prosess, men som en rekursiv prosess hvor jeg beveget meg frem og tilbake gjennom stegene etter behov.

Tabell 1

Eksempel på utdrag fra datamaterialet, kode og tema

Datautdrag	Kode	Tema
«Videre kjenner jeg til flere innsatte som mener at det er mer etisk riktig/mindre ille å laste ned/se på denne type innhold på nettet, enn å faktisk begå overgrep.»	Mer etisk riktig å laste ned overgrepsmaterialet enn å begå fysiske overgrep	Emosjonell fraskrivelse
«Mennesker har et behov for å føle tilhørighet i en eller annen form, og noen får dette tilfredsstilt ved å laste ned, oppbevare og distribuere slikt materiale.»	Følelse av tilhørighet gjennom nedlastningsatferd	Behov for tilhørighet

Validitet og reliabilitet

I all forskning er det en generell enighet om at forskerne må kunne demonstrere at studiene deres er troverdige, gyldige, pålitelige, og overførbare (Creswell & Miller, 2000; Drageset, 2010). Spesielt innenfor kvalitativ forskning er refleksivitet en viktig validitetsprosedyre. Dette innebærer åpenhet og transparent om hvilke valg man som forsker har tatt, og hvorfor. Gjennom denne oppgaven kommer dette til synet ved en rik beskrivelse av analyseprosessen, inkludert en begrunnelse og detaljert redegjørelse av hvilke valg jeg har tatt gjennom hele prosessen, og redegjørelse av teoretiske ståsted og epistemologi.

Etiske hensyn

I all forskning er det avgjørende at data samles inn i samsvar med etiske retningslinjer. Spørreskjemaet som benyttes i denne studien er vurdert av Norsk senter for forskningsdata (Referansenummer: 830520, se Appendiks C). I begynnelsen av spørreskjemaet ble det først

gitt informasjon om studien, deretter ble det hentet informert samtykke gjennom en egen side hvor deltagerne måtte huke av på at de samtykket til å delta i studien. Det ble også informert om at undersøkelsen var anonym, frivillig, og at man må være fylt 16 år for å svare. For å bevare personhensyn ble det oppgitt at respondentene ikke skulle oppgi personidentifiserende opplysninger.

Resultater

Gjennom den refleksiv tematiske analysen ble det identifisert 6 temaer. Disse fikk navnene *pedofili*, *emosjonell fraskrivelse av overgrepet*, *psykososiale vansker*, *behov for tilhørighet*, og *internett som medium for nedlastning av overgrepsmaterialet*. Nedenfor følger en tabell med de identifiserte temaene.

Tabell 2

Oversikt over de identifiserte temaene

Tema
Pedofili
Emosjonell fraskrivelse av overgrepet
Psykososiale vansker
Behov for tilhørighet
Internett som medium for nedlastning av overgrepsmaterialet

Respondentene peker på flere ulike sider av årsaker, alt fra pedofili, til behov for tilhørighet, til internett som medium for nedlastning av overgrepsmaterialet. Med andre ord forstår respondentene årsakene til nedlastningsatferd som komplekse og sammensatte. Det er i

utgangspunktet ikke én enkeltårsak som peker seg ut. I stedet indikerer det empiriske materialet at de ulike årsakene må sees i sammenheng, og, ikke minst, at de må forstås i lys av internett som medium og kontekst for overgrep.

Pedofili

Temaet *pedofili* er det temaet som kommer tydeligst til synet i datamaterialet. Dette vil si at pedofili er den vanligste årsaksforklaringen fra personer som arbeider med nettovergrep til hvorfor personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet. Sitatet «*de tenner på overgrepsmaterialet og seksualiserte bilder av barn*» illustrerer forståelsen av pedofili som en årsak til nedlastningsatferd. Pedofili forstås i datamaterialet som en seksuell tenning mot barn, og nedlastningsatferd er en måte å tilfredsstille et seksuelt behov på.

Det kommer også frem at pedofili forstås som en psykisk lidelse og diagnose. Gjennom utsagnene «*mangelfull hjelp til pedofili*» og «*for få behandlingstilbud*» kommer det frem at respondentene forstår mangelfull behandling som en årsak til nedlastningsatferd. Dette vil si at respondentene forstår det slik at få behandlingstilbud gjør at pedofile ikke får den hjelpen de trenger, og at dette kan være en årsak til nedlastningsatferd. Videre kommer det frem av utsagnene «*tabubelagt diagnose*» og «*skamfullt å få hjelp*» at respondentene forstår stigmatiseringen av pedofili som en årsak til at pedofile ikke oppsøker profesjonell hjelp, som igjen vil være en årsak til nedlastningsatferd. Dette illustreres tydelig av følgende sitat;

Pedofili er en sykdom/ diagnose Det er (IKKE) greit det dem gjør. Men jeg tror det er skamfullt å få hjelp. Man føler seg hatet. Personer med denne diagnosen trenger hjelp, men tørr ikke spørre om hjelp. Man skal ikke si at pedofili er greit, for det er det IKKE, men sikkerhetsnettene rundt må være sterkere, slik at det kan fanges opp!

Sitatet illustrerer at respondentene forstår både tabuet rundt pedofili og for lite hjelpetilbud som årsaker til nedlastningsatferd.

Emosjonell fraskrivelse av overgrepet

Dette temaet forteller oss at respondentene mener at nedlasterne har en slags emosjonell fraskrivelse av overgrepet. Gjennom tanker som «*går ikke ut over barna*» og «*skylder på at barna selv vil det*» forekommer det en distansering av skadevirkningene til overgrepet. Dette vil si at respondentene forstår det slik at nedlasterne bruker slike tanker som en måte å rettfærdiggjøre og ufarliggjøre konsekvensene overgrepet har for offeret. Dette illustreres også av sitatet «*objektivering av ofrene*». Sitatet indikerer at i tillegg til å skylle på at barnet selv ønsker handlingen, forekommer det, slik respondentene forstår det, en objektivering av barna. Dette gjør at overgriper kan holde overgrepet, og dets konsekvenser, på avstand. Videre illustrere sitatet «*mer etisk riktig å se på enn å begå fysiske overgrep*» at respondentene mener at nedlasterne også har en distansering fra ulovligheten til overgrepet. På denne måten fungerer den emosjonelle fraskrivelsen av overgrepet som en måte å lovliggjøre overgrepet på. Følgende utsagt illustrere respondentenes forståelse av nedlasternes distansering fra skadeomfanget, ulovligheten, og alvorligheten til overgrepet;

Noen tenker nok at det er mindre lovbrudd enn fysisk overgrep. Opplever gjerne ikke at de gjør noe så alvorlig, «ser jo tross alt bare på..».

Respondentene forstår det også slik at de rettfærdiggjørende tankene handler om en normalisering av nedlastningsatferden, indikert av sitatet «*normalisering av overgrep gjennom porno*». Ved å legge skyllen over på pornografi, kan overgriper, slik respondentene forstår det, rettfærdiggjøre atferden sin. Datamaterialet indikerer samlet sett at de

rettferdiggjørende tankene benyttes som en måte å distansere seg fra skadeomfanget, ulovligheten, og alvorligheten til overgrepet, samt som en måte å normalisere overgrepet på. Dette vil si at respondentene knytter en stor kompleksitet til de rettferdiggjørende tankene nedlaster har, og at slike tanker er en årsak til nedlastningsatferd.

Psykososiale vansker

Gjennom den tematiske analysen ble det tydelig at respondentene forstår det slik at psykososiale vansker er en årsak til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet. Gjennom en forståelse av nedlasterne som en gruppe med flere «*psykiske vansker*», «*sosiale vansker*» og «*vansker i relasjon til andre*» indikerer dette at temaet psykososiale vansker i denne sammenhengen innebærer både psykiske problemer og sosiale utfordringer, og derfor er et tema som rommer mye.

Selv om spørsmålet som respondentene stilles handler om årsaker til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet, fanger datamaterialet samtidig opp hvordan respondentene forstår overgriperen. Gjennom temaet psykososiale vansker blir det tydelig at respondentene forstår nedlasterne som en ensom gruppe som sliter psykisk og sosialt. Dette vil si at nedlasterne ikke forstås som, i henholdsvis, vanlige folk, men som personer med spesifikke psykososiale utfordringer. Det er også tydelig at nedlasterne forstås som en gruppe som står på siden av samfunnet. Dette illustreres av følgende sitat;

Tror de fleste som gjør det har falt ut av samfunnet i noen grad tidlig i livet.

Sitatet illustrerer at nedlasterne forstås som en marginalisert gruppe, som ikke er inkludert i samfunnet. En generell tendens i datamaterialet er også at nedlasterne forstås som en gruppe med en problematisk barndom. Dette indikeres blant annet av følgende utsagt;

Et problematisk forhold til egen barndom, utfordrende oppvekst, arv og miljø, behov for kontroll og /eller behov for å gjenoppleve situasjoner de selv har vært utsatt for.

Sitatet peker i retning av at på grunn av en traumatisk barndom, har nedlasterne behov for å gjenoppleve situasjoner de selv har opplevd. Utfordrende oppvekst forstås på denne måten som en årsak til nedlastningsatferd. Det er fremtredende at temaet psykososiale vansker rommer flere aspekter, samtidig som det samlet sett indikerer at nedlasterne forstås som en gruppe med flere sammensatte psykososiale vansker.

Behov for tilhørighet

Gjennom den tematiske analysen ble det tydelig at respondentene forstår det slik at behov for tilhørighet kan være en årsak til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet. Utsagnene «*slike personer har ofte lite sosialt nettverk*» og «*ensomhet*» peker i retning av at nedlasterne, slik som respondentene forstår det, er en gruppe med begrensede nære relasjoner. Dette gjør at nedlasterne har et sosialt behov som ikke er dekket i den virkelige verden. Videre indikerer sitatet «*kontakt med andre via større nettverk*» at nedlasterne får dekket et behov for tilhørighet via kommunikasjon med andre mennesker i sosiale internettforum. Dette illustreres også ved følgende utsagn;

Mennesker har et behov for å føle tilhørighet i en eller annen form, og noen får dette tilfredsstilt ved å laste ned, oppbevare og distribuere slikt materiale.

Gjennom kommunikasjon på internettforum kan overgriper, slik respondentene forstår det, «*føle seg sett i en gruppe*». På denne måten kompenserer overgriperne for manglende meningsfulle relasjoner i den fysiske verden, som kan bli en måte å håndtere

ensomhetsfølelsen på. Respondentene forstår det også slik at kommunikasjon i internettforum kan gjøre at man kommer i kontakt med andre likesinnede personer, indikert av sitatet «*distribuering av overgrepsmaterialet som en måte å komme i kontakt med andre som deler samme interesse*». Videre indikerer sitatet «*de opplever en fellesskapsfølelse i utenforskap*» at nedlasterne, slik respondentene forstår det, føler seg på utsiden av samfunnet, og derfor foretrekker kontakt med andre som deler samme interesse. Datamaterialet indikerer derfor at ved å kommunisere med andre personer som også har sosialt avvikende seksuelle preferanser, opplever nedlasterne en fellesskapsfølelse. Sitatet «*de sender seg imellom og legitimerer at man gjør det*» indikerer at en slik kommunikasjon også er en måte nedlasterne lovliggjør og normaliserer atferden sin på.

Internett som medium for nedlastning av overgrepsmaterialet

En typisk tendens i datamaterialet er at internett pekes på som en årsak til nedlastningsatferd. Sitatet «*følelse av å være anonym og usynlig på internett*» illustrerer at anonymitet forstås som en viktig egenskap ved internett i forhold til nedlastningsatferd. Videre peker sitatet «*overgrepsmaterialet er lett tilgjengelig på nett*» i retning av at tilgjengelighet også forstås som en sentral egenskap ved internett. Samlet sett er det tydelig at respondentene forstår det slik at egenskapene ved internett, anonymitet og tilgjengelighet, gjør internett til et passende medium for nettovergrep. Respondentene peker også i retning av en dypere forståelse av egenskapen tilgjengelighet. Dette illustreres ved følgende utsagn;

«det forekommer en normalisering på grunn av tilgjengelighet»

Sitatet illustrere at den store tilgjengeligheten av overgrepsmaterialet gjør at nedlastningsatferden blir normalisert. Dette vil si at ubegrenset omfang av materialet gjør at

nedlaster, slik respondentene forstår det, ikke opplever atferden sin som like ulovlig. Internett forstås derfor ikke bare som et passende medium for nettovergrep, men også som en kontekst som lovliggjør og normaliserer fenomenet.

Diskusjon

I dette kapittelet drøftes respondentenes forståelse av de viktigste psykologiske årsakene til nedlastningsatferd (jf. problemstilling 1). Videre diskuteres hvordan vi bedre kan forstå årsaksforklaringene som kommer frem i datamaterialet ved å se de i sammenheng med den konteksten de opptrer i (jf. problemstilling 2). Her diskuterer jeg hvordan internett som medium og kontekst kan bidra til at overgriper ved overgrep både a) håndterer egne psykososiale vansker, og b) tilfredsstiller behov for tilhørighet, på samme tid som de c) distanserer og emosjonelt fraskriver seg alvorligheten ved kriminaliteten de utfører. Til slutt drøftes styrker og begrensninger til studien, etterfulgt av teoretiske og praktiske implikasjoner av funnene.

Komplekse årsakssammenhenger

I teoridelen pekes det på hvordan en forståelsesmodell av pedofili som eneste årsak til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet, ikke vil være dekkende. Funnene i denne studien indikerer at personer som arbeider med nettovergrep også forstår årsakene til nedlastningsatferd som langt mer komplekse og sammensatte enn pedofili som eneste årsaksforklaring. En mulig antagelse, er at kompleksiteten som kommer til uttrykk i datamaterialet, og som gjenspeiler kompleksiteten i problematikken, kan knyttes til at respondentene direkte eller indirekte arbeider med tematikken. Dette gjør at det er stor sannsynlighet for at de har en sammensatt forståelse av nettovergrep som problematikk, både i

henhold til årsaker, utbredelse og utvikling. Det medfører at respondentene har en refleksjon over tematikken som gjenspeiler kompleksiteten i problematikken og årsakssammenhengene.

Det er i særlig grad tre psykologiske årsaksfaktorer som går igjen i datamaterialet. Dette er årsakene emosjonell fraskrivelse av overgrepet, psykososiale vansker, og behov for tilhørighet. En viktig del av refleksiv tematisk analyse er at temaene som identifiseres ses i sammenheng med hverandre (Braun & Clark, 2021). Selv om disse tre temaene kaster lys over ulike årsaker til nedlastningsatferd, peker samtidig temaene i retning av at nedlasterne forstås som en gruppe med en rekke ulike og sammensatte utfordringer.

Årsaksfaktoren *emosjonell fraskrivelse* indikerer at nedlasterne forstås som en gruppe preget av flere komplekse rettferdiggjørende tanker. I datamaterialet kommer en slik årsaksforklaring for eksempel til uttrykk ved en forståelse av at overgriper mener de ikke gjør noe så forbudt fordi de bare ser på. I tråd med teorien om kognitive fordreininger kaster en slik årsaksfaktor lys over hvordan overgripere utvikler tanker eller forestillinger hvor overgrepet ufarliggjøres og/eller rettferdiggjøres (f.eks. Steel et al., 2020). Dette kan for eksempel skje ved en distansering fra ulovligheten ved eller skadeomfanget av overgrepet.

Årsaksfaktoren *psykososiale vansker* indikerer at nedlasterne forstås som en gruppe med ulike psykiske og sosiale utfordringer. Dette kommer til uttrykk i datamaterialet ved en forståelse av nedlasterne som en marginalisert gruppe med sammensatte psykososiale utfordringer. I tråd med teorien om ulykkelig verden kaster en slik årsaksfaktor lys over hvordan nedlastning av overgrepsmateriale blir en distraksjon fra overgripernes virkelige liv, og et virkemiddel for å regulere egne følelser knyttet til dette livet (f.eks. Bartels & Merdian, 2016). Nedlastning av overgrepsmaterialet fungerer på denne måten som en emosjonell unngåelse av psykososiale vansker.

Årsaksfaktoren *behov for tilhørighet* indikerer i datamaterialet at nedlasterne forstås som en ensom gruppe med lite sosialt nettverk, og at internett derfor blir et passende medium

for å danne relasjoner, samt føle tilhørighet. I tråd med teorien om sosialt behov kaster en slik årsaksfaktor lys over hvorfor nedlasterne søker tilhørighet og fellesskapsfølelse i den virtuelle verden (f.eks. Quayle & Taylor, 2002). Nedlastning og deling av overgrepsmaterialet fungerer på denne måten som en måte å få dekket et sosialt behov på.

I tillegg til at årsakene samlet sett illustrerer at nedlasterne forstås som en gruppe med flere utfordringer, har årsakene også til felles at de i stor grad må forstås med utgangspunkt i den særskilte konteksten de opptrer i. Dette vil si at den kanskje viktigste observasjonen vi kan gjøre, med utgangspunkt i datamaterialet, og psykologiske teorier om både kognitive fordreininger, ulykkelig verden og sosiale behov, er den rollen *internett som kontekst* spiller for aktiveringen og forsterkningen av årsaksfaktorene jeg har pekt på over.

Internett som noe mer enn bare et medium for anonymitet og tilgjengelighet

Det empiriske materialet som ligger til grunn for denne diskusjonen, viser at internett som kontekst og medium forstås som en viktig årsak til nettovergrep mot barn. Denne årsaksfaktoren knyttes til egenskaper ved internett som anonymitet og tilgjengelighet. Et slikt funn er i tråd med det vi ellers vet fra litteraturen om hvordan internett legger til rette for overgrep mot barn (Cooper et al., 2004; Suler, 2004). Internett fremstår i en slik sammenheng, i en viss grad, som en *selvstendig* forklaringsfaktor. En svakhet ved en slik forklaringsmodell er samtidig at den ikke tar høyde for, og viser hvordan, internett som kontekst og medium aktualiserer og gjør andre forklaringsfaktorer, slik som psykologiske, sentrale for å forstå nettovergrep mot barn som fenomen.

Det empiriske materialet viser også, som diskutert over, at bestemte psykologiske årsaker ser ut til å aktualiseres og forsterkes ved internett, forstått som en særskilt kontekst for overgrep mot barn. Disse er, som nevnt over, emosjonell fraskrivelse, emosjonell unngåelse og sosialt behov. Det er derfor ikke bare behov for å forstå hvordan internett som kontekst,

ved egenskaper som tilbyr overgripere anonymitet og tilgang til overgrepsmateriale, er en selvstendig faktor som kan bidra til å kaste lys over hvorfor denne typen overgrep finner sted. Det er også behov for å forstå årsaksfaktorene, internett som kontekst og de psykologiske, *i sammenheng*. Internett som medium er ikke bare en passende kontekst for seksuell aktivitet, inkludert nedlastning av overgrepsmateriale. Internett bidrar også til, som det empiriske materialet indikerer, at bestemte psykologiske årsaks mekanismer kommer i spill. Spørsmålet jeg derfor vil diskutere i forlengelsen av overnevnte empiriske observasjoner (og jf. problemstilling 2), er på hvilken måte internett som kontekst og medium aktualiserer og gjør psykologiske årsaksforhold som emosjonell fraskrivelse, emosjonell unngåelse og sosialt behov relevant for å forstå nettovergrep som fenomen.

Med utgangspunkt i teori om hvordan internett som medium påvirker menneskers persepsjon (Bartlett & Merdian, 2016), er en mulig antakelse at internett påvirker både oppfatningen av den emosjonelle tilknytningen til overgrepet, blir et virkemiddel for å håndtere brukeres psykososiale vansker, og gir en anledning for overgripere, som en stigmatisert gruppe, til å oppleve tilhørighet med andre. Dette skjer ved at internett som medium og kontekst etablerer det som respektivt kan refereres til som et *abstrakt rom*, en *psykologisk barriere* og et *sosialt rom*. Abstrakt rom viser til hvordan internett som medium etablerer en kontekst for overgrep preget av en opplevd avstand i tid og rom som gir overgripere en anledning til å distansere seg fra overgrepet. Psykologisk barriere viser til hvordan internett som medium etablerer et skille mellom hvem overgriper er på nettet og de psykososiale utfordringene overgriper opplever i livet ellers. Internett blir et «fristed», en fantasiverden, der overgriper ikke trenger å håndtere de psykososiale vanskene i eget liv. Sosialt rom viser til hvordan internett som medium etablerer sosiale relasjoner mellom overgripere, som tilfredsstillende behovet for sosial tilhørighet. Jeg diskuterer hver av disse sammenhengene nærmere under.

Internett og emosjonell fraskrivelse

Som en særskilt kontekst for overgrep mot barn, er en mulig antagelse at internett etablerer et *abstrakt rom*. Det abstrakte rommet medfører en slags abstrahering av overgrepet, hvor ofrene blir til en «grå masse» uten tid og sted, og hvor overgrepet ikke har konsekvenser for ekte mennesker. Abstraheringen av nettovergrepet er selvsagt bare en forestilling, og ikke reelt. Nedlastning og deling av overgrepsmaterialet har ekte ofre og foregår både på et bestemt sted og tid. Likevel gjør etableringen av et abstrakt rom at nedlasterne kan forholde seg til overgrepet på avstand, der de kan emosjonelt fraskrive seg overgrepet og konsekvensene av dette.

Etableringen av det abstrakte rommet er mulig fordi internett kan forstås som en særskilt kontekst for overgrep mot barn. Internett som et medium for overgrep mot barn bygger opp under en forestilling om selve konteksten for overgrepet, og overgrepet i seg selv, som både av-lokalisert, av-materialisert og av-historisert. *Av-lokalisering* viser til en forestilling om at overgrep ikke skjer på bestemte steder befolket av mennesker, barn og familier, men sted-løst, på «nettet» og ikke i en konkret fysisk verden. Overgrepet skjer ikke lenger på et (å)sted. *Av-materialisering* viser til en forestilling om at nettovergrep ikke er fysiske overgrep som begås mot noen og som kan resultere i de samme helseskader som andre overgrep, men overgrep hvor det i fysisk forstand ikke finnes et offer i form av et levende menneske. *Av-historisering* viser til en forestilling om at nettovergrep, slik som andre overgrep, ikke kan knyttes til noe som skjer på et bestemt *tidspunkt*. Overgrepet er ikke noe som skjer «her og nå», med virkelige konsekvenser for et bestemt barn. På denne måten er internett som en særskilt kontekst for overgrep et abstrakt rom utenfor tid og sted hvor ingen egentlig skades av den ulovlige aktiviteten. Motsetningen er det konkrete fysiske overgrepet, her og nå, på et sted.

Abstraheringen av nedlastningsatferden som forekommer gjennom det abstrakte rommet, kan forstås som kognitive fordreininger. De kognitive fordreiningene muliggjør ikke bare en emosjonell fraskrivelse av overgrepet, men konstruerer også en egen internett-virkelighetsforståelse. Dette vil for eksempel si at ofrene oppfattes som mindre ekte og som «sexobjekter». Dette medfører videre en oppfattelse av overgrepsmaterialet og selve overgrepet materialet representerer, som atskilt (Bartels & Merdian, 2016). Etableringen av det abstrakte rommet gir forklaringskraft til tidligere funn som viser at nettovergripere har større empati for offer enn kontaktovergripere (Babchishin et al., 2011; Rimer, 2019), samtidig som de rasjonaliserer sin atferd som separat fra overgrepet. Etableringen av det abstrakte rommet gir derfor en mulig forklaring på hvordan nedlasterne klarer å emosjonelt distansere seg fra overgrepet og dets konsekvenser. Nedlasterne har også mindre emosjonell identifikasjon med barn enn kontaktovergripere (Babchishin et al., 2011), som også muligens kan komme som følge av det abstrakte rommet.

Internett og emosjonell unngåelse

Som en særskilt kontekst for overgrep mot barn, er en mulig antagelse at internett etablerer det som i denne oppgaven kalles for en *psykologisk barriere*. Som følge av den psykologiske barrieren kan vi se for oss at det oppstår to «identiteter» (Suler, 2004), en identitet på internett og en i den virkelige verden. På samme måte som i etableringen av et abstrakt rom, etablerer også den psykologiske barrieren en egen internett-virkelighetsforståelse. I motsetning til identiteten i det virkelige liv, er identiteten på internett uten negative emosjonelle tilstander. Det oppstår med andre ord en *psykologisk barriere* mellom hvem man er på internett og hvem man er i det virkelige livet. På grunn av den psykologiske barrieren kan overgriperen unngå deler av virkeligheten. Ved å unnsnippe til en fantasi-verden uten det emosjonelle ubehaget, kan overgriperen lære at bruk av

overgrepsmaterialet fungerer som en emosjonsreguleringsstrategi og unngåelsesstrategi. Det kan tenkes at å unnsnippe til en mer tilfredsstillende identitet på internett, er mer fristende enn å håndtere de psykososiale vanskene i det virkelige liv.

Internett-identiteten som dannes som en følge av den psykologiske barrieren gjør også at overgriperen opplever en identitet uten samfunnets kritiske blikk. Funn fra studien indikerer at nedlasterne forstås som en marginalisert gruppe. Internett-identiteten medfører at man unngår negative reaksjoner fra samfunnet knyttet til for eksempel stigmatisering av diagnosen pedofili eller andre psykososiale vansker. Med internett-identiteten opplever heller overgriper kontroll og makt, og unngår reaksjoner fra andre. På samme måte som det abstrakte rommet skaper en abstrahering og avstand fra overgrepet, skaper den psykologiske barrieren en abstrahering og avstand fra psykososiale vansker i det virkelig liv og samfunnets kritiske blikk.

Internett og sosialt behov

Som en særskilt kontekst for overgrep mot barn, er en mulig antakelse at internett også etablerer det som i denne oppgaven kalles for *et sosialt rom*. Det sosiale rommet legger ikke bare til rette for deling av søkeord for å finne overgrepsmaterialet, men også muligheten til å snakke med andre likesinnede personer. I motsetning til det abstrakte rommet og den psykologiske barrieren som peker i retning av noe *abstrakt*, peker det sosiale rommet i retning av noe *konkret* og henholdsvis ekte. Ved å kommunisere med andre mennesker på internettforum blir verden konkret i den grad at man opplever konkrete relasjoner til andre mennesker. Å inngå i slike grupper hvor man føler tilhørighet gjør også at man opplever nærhet til andre mennesker. Mens internett i sammenheng med emosjonell unngåelse og emosjonell fraskrivelse skaper en slags *avstand*, skaper internett i sammenheng med sosialt behov en slags *nærhet*. Selv om relasjonene er over internett hvor flere velger å være

anonyme, selv i slike forumer (Steel et al., 2022), oppleves likevel relasjonene som ekte.

Internett skaper på denne måten en nærhet og konkretisering av sosiale relasjoner, som kan gi forklaringskraft til hvordan sosialt behov fungerer som en årsak til nedlastningsatferd.

I tillegg til å oppleve tilhørighet i en gruppe, legger også det sosiale rommet til rette for andre positive sosiale effekter. For eksempel understreker Quayle og Taylor (2002) at deling av overgrepsmaterialet kan gi overgriper en følelse av å være hjelpsom og nyttig. Ved å oppbevare og dele store mengder overgrepsmaterialet kan man også føle status, som kan føre til en forhøyet egenverdi. Ses dette i sammenheng med at nedlasterne i gjennomsnitt har lite sosialt nettverk og flere psykososiale vansker (Merdian, 2012), kan slik deling av overgrepsmaterialet være en av få plasser de opplever en form for mestring og forhøyet sosial verdi. I komplekse sosiale forum kan personer, gjennom støtte av andre, også oppleve en større selvaksept for sin avvikende seksuelle preferanse. Dette vil si at internett og etableringen av det sosiale rommet legger til rette for at marginaliserte grupper kan oppleve en nærhet, forhøyet egenverdi, og selvaksept for sin avvikende seksuelle preferanse.

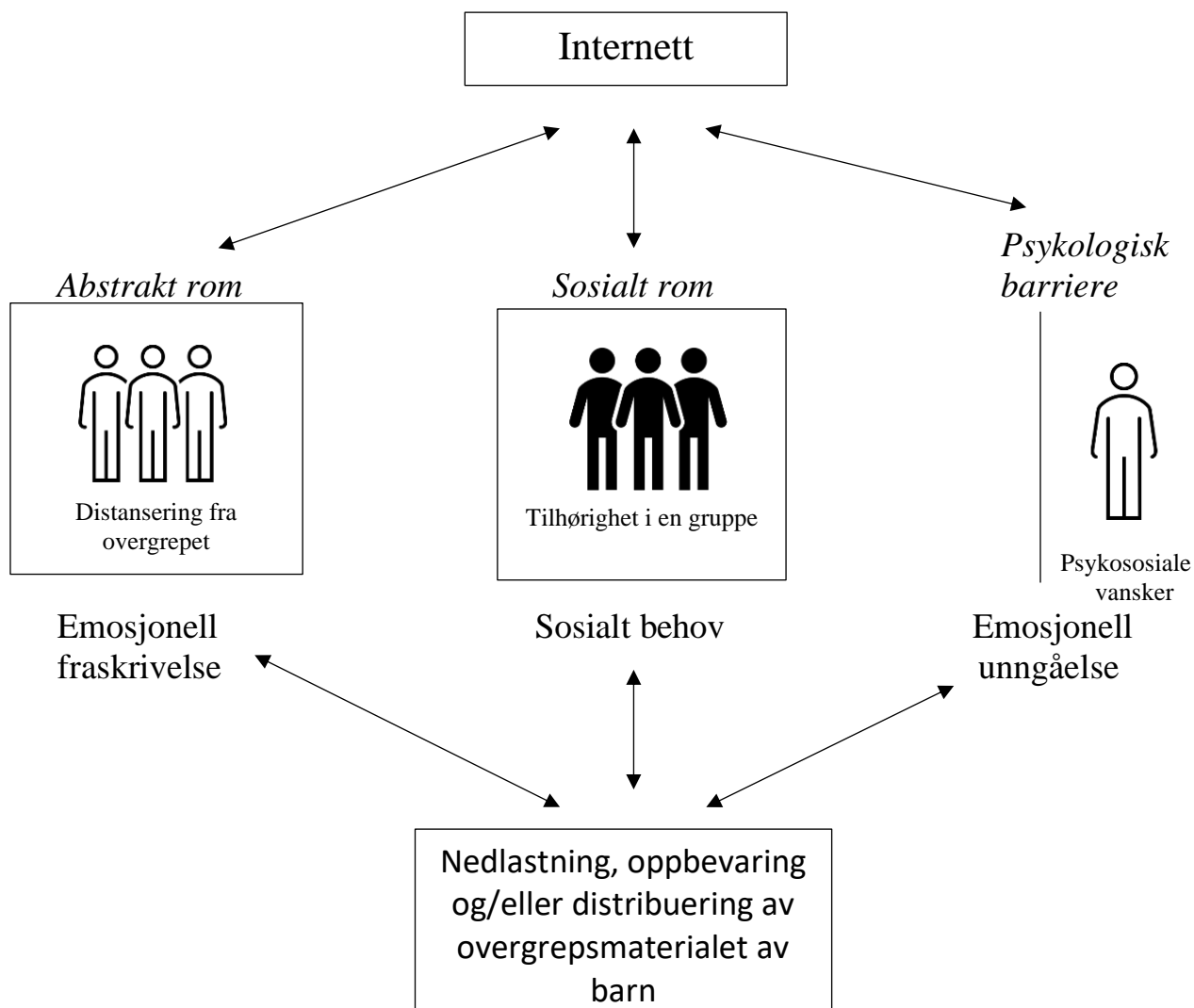
Sammenheng mellom årsaksforklaringene – negativ og positiv forsterkning

Ses etableringen av alle tre mekanismene i sammenheng, kan vi se for oss at etableringen av det *sosiale rommet* kan fungere som en positiv forsterkning, mens etableringen av den *psykologiske barrieren* og det *abstrakte rommet* kan fungere som en negativ forsterkning. Den positive forsterkningen oppstår fordi det sosiale rommet legger til rette for positive sosiale effekter, slik som følelse av tilhørighet og forhøyet sosial status og egenverdi. Overgriper vil derfor fortsette med nedlastningsatferden, fordi den bringer flere mulige sosiale fordeler. Motsatt kan vi se for oss at den negative forsterkningen oppstår når den psykologiske barrieren gjør at overgriper kan unngå negative emosjonelle tilstander, og det abstrakte rommet gjør at overgriper kan emosjonelt fraskrive seg overgrepet og dets

konsekvenser. Nedlasterne vil derfor fortsette med nedlastningsatferden fordi det gjør at de kan unngå ubehagelige emosjonelle tilstander samtidig som de slipper å forholde seg til negative konsekvenser av overgrep. Samlet sett vil dette si at årsakene har potensialet til å virke sammen i en konstant interaktiv prosess, hvor de i kombinasjon med internett, forsterker hverandre. Dette vil si at nedlastningsatferd mulig best kan forstås som et samspill av emosjonelle, sosiale, og kognitive komponenter, som forsterkes av egenskaper ved internett.

Med utgangspunkt i at det også finnes en rekke andre psykologiske årsaker til nedlastningsatferd (Merdian, 2012), kan denne forklaringstilnærmingen også utvides ved å inkludere flere årsaker. For eksempel vil masturbering til overgrepsmaterialet som følge av seksuell tiltrekning til barn føre til en positiv forsterkning. Samlet sett illustrer dette kompleksiteten ved årsaksforklaringene identifisert i datamaterialet, og viktigheten av å se årsakene ikke bare i sammenheng med den konteksten de oppstår i, men også i sammenheng med hverandre.

Setter vi de psykologiske årsakene sammen med etableringen av mekanismene, ender vi opp med følgende modell (se modell 1). Modellen illustrerer hvordan internett som kontekst etablerer visse mekanismer som forsterker og aktiverer de psykologiske årsaksmekanismene identifisert i datamaterialet. Lengdene på pilene i modellen illustrerer at etableringen av et abstrakt rom og en psykologisk barriere skaper *avstand*, både fra konsekvensene fra overgrep og psykososiale vansker, mens etableringen av et sosialt rom skaper *nærhet* gjennom en tilhørighetsfølelse i en gruppe. Videre illustrerer de hule strekfigurene at det abstrakte rommet og den psykologiske barrieren peker i retning av en *abstrahering*, både av konsekvensene av overgrep og overgripers utilfredsstillende liv. Motsatt illustrerer de hele strekfigurene at det sosiale rommet peker i retning av en *konkretisering*, i form av dannelsen av konkrete sosiale relasjoner.

Modell 1**Styrker og begrensninger i studien**

Denne studien har flere styrker, samt begrensninger. For å inspirere til videre forskning er det nødvendig å kaste lys over begge sider. Med utgangspunkt i at det enda er lite kunnskap om hvordan personer som arbeider med nettovergrep forstår psykologiske årsaker til nedlastningsatferd, kan denne studien bidra med innsikt, samt inspirere til videre forskning.

Denne studien har benyttet seg av spørreskjema for å samle inn data, som har ført til store mengder data og mye breddekunnskap. Samtidig medfører spørreskjema som metode at mye av de kvalitative dataene som samles inn er i form av stikkord eller korte setninger. De er derfor ikke like rike som data fra et tradisjonelt intervju. Med utgangspunkt i den

kompleksiteten respondentene knytter til (de psykologiske) årsakene til nedlastningsatferd, er dette en svakhet. Metodevalget som ligger til grunn for undersøkelsen gjør at det ikke var mulig å stille oppfølgingsspørsmål for å få mer dybdekunnskap eller for å sikre at man har forstått et utsagn slik som respondentene mente det. I videre forskning kan det derfor være aktuelt å benytte seg av for eksempel intervjuer i etterkant, hvor funnene fra en spørreundersøkelse kan rettlede intervjudesignet. Siden målet med kvalitativ forskning er å søke dybdeforståelse av komplekse sosiale prosesser (Braun & Clarke, 2021), kan en slik kombinasjon av metoder være hensiktsmessig.

Teoretiske og praktiske implikasjoner

En viktig implikasjon av denne studien er at årsaker til nedlastningsatferd er nødt til å ses i sammenheng med den særskilte konteksten de opptrer innenfor. Mekanismene som etableres gjennom internett som medium og kontekst, i form av et abstrakt rom, en psykologisk barriere, og et sosialt rom, gjør at forståelsesmodellen rundt funksjonen internett spiller for årsaker til nedlastningsatferd, blir langt mer sammensatt og kompleks enn at overgriper på internett opplever anonymitet og lett tilgang til overgrepsmaterialet. Fra et psykologisk perspektiv betyr dette at funksjonen internett spiller ved nedlastningsatferd må være en viktig del av videre forskning, behandling og etterforskning.

Samtidig som funnene fra denne studien indikerer at internett sin rolle i nedlastning av overgrepsmaterialet er av stor betydning, peker også funnene i retning av nedlasterne som en gruppe med en rekke ulike og sammensatte utfordringer. Kunnskap om det psykologiske grunnlaget som ligger bak nedlastningsatferden er, fra et psykologisk perspektiv, avgjørende for å utvikle hensiktsmessige forebyggende tiltak og behandlingsintervensjoner (Merdian, 2012). Årsakene emosjonell unngåelse og sosialt behov, indikerer at bruk av overgrepsmaterialet benyttes som en måte å rømme fra egent utfordrende liv. Dette vil si at

arbeid med sosiale faktorer som økt psykisk helsehjelp og hjelp til å skape sosiale plattformer, muligens vil kunne ha en forebyggende effekt. Årsaken emosjonell unngåelse indikerer at nedlasterne har behov for å lære mer hensiktsmessige måter å håndtere utfordringer og negative emosjonelle tilstander på. Til slutt indikerer årsaken emosjonell fraskrivelse at nedlasterne har behov for å arbeide med bevisstgjørende endring av de komplekse kognitive fordrainingene som benyttes for å rettferdiggjøre overgrepet og dets konsekvenser.

Det finnes en rekke andre psykologiske årsaker til nedlastningsatferd som ikke ble identifisert i datamaterialet til denne studien, slik som for eksempel avhengighet og samlemani (Bartels & Merdian, 2016; Merdian, 2012). For å utdype forklaringsmodellen presentert i denne oppgaven vil det derfor i videre forskning være hensiktsmessig å inkludere flere årsaker enn de jeg har diskutert her, samt hvordan årsakene påvirker hverandre. Også andre ikke psykologiske årsaker, slik som økonomi, kan inkluderes. Dette vil kunne gi oss en mer helhetlig forståelse av årsaker til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet.

Konklusjon

Formålet med denne studien var to-delt. For det første ønsket jeg å identifisere hva personer som arbeider med nettovergrep forstår som de viktigste psykologiske årsakene til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmaterialet. For det andre ønsket jeg å kaste lys over hvordan internett som medium og kontekst kan bidra til å aktualisere og forsterke årsaksfaktorene identifisert i studien. Funnene i studien indikerer at personer som arbeider med nettovergrep forstår årsakene til nedlastningsatferd som langt mer komplekse og sammensatte enn pedofili som eneste årsaksforklaring. Særlig tre psykologiske årsaker går igjen i datamaterialet; emosjonell fraskrivelse, emosjonell unngåelse og sosialt behov. Kompleksiteten i de psykologiske årsakene peker i retning av en forståelse av nedlasterne

som en gruppe med flere ulike og sammensatte utfordringer. Funnene fra studien indikerer at de identifiserte psykologiske årsakene i stor grad er avhengig av konteksten de forekommer i, nemlig internett. Dette gjør at forståelsesmodellen rundt funksjonen internett spiller i årsaker til nedlastningsatferd blir langt mer sammensatt og kompleks enn at overgriper kan føle seg usynlig og at materialet er lett tilgjengelig. Med utgangspunkt i dette ender oppgaven opp i en modell som forsøker å forklare hvordan internett, som en særskilt kontekst for nettovergrep mot barn, etablerer visse mekanismer som forsterker og aktualiserer de psykologiske årsakene identifisert i datamaterialet. Så langt er dette bare en tentativ modell, basert på empiriske observasjoner av hvilke årsaker personer som arbeider med nettovergrep forstår som de viktigste psykologiske årsakene til slike overgrep, samt teoretiske antakelser om sammenhengen mellom internett som medium og kontekst, og de identifiserte psykologiske årsakene. Det er eventuelt opp til videre forskning å vise gyldigheten av de sammenhengene som er diskutert. Diskusjonen indikerer også at årsakene identifisert i materialet har potensialet til å virke sammen i en konstant interaktiv prosess, hvor de i kombinasjon med internett, forsterker hverandre. Andre årsaker, samt hvordan de påvirker hverandre, kan derfor også eventuelt inkluderes. Viktigst illustrer studien at årsaker til nettovergrep i stor grad er avhengig av den særskilte konteksten de opptrer innenfor, og derfor må forstås ut i fra dette.

Referanseliste

- Aanerød, L. M. T. & Mossige, S. (2018). *Nettovergrep mot barn i 2015-2017*. (NOVA rapport 10). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
<https://oda.oslomet.no/odaxmlui/bitstream/handle/20.500.12199/3497/Nettutg-NOVA-Rapport-Nettovergrep-10-2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed.). <https://doi.org/10.1037/0000165-000>
- Ashton, S., McDonald, K. & Kirkman, M. (2019). What does ‘pornography’ mean in the digital age? Revisiting a definition for social science researchers. *Porn Studies*, 6(2), 144-168. <https://doi.org/10.1080/23268743.2018.1544096>
- Babchishin, K. M., Karl Hanson, R. & Hermann, C. A. (2011). The characteristics of online sex offenders: A meta-analysis. *Sexual Abuse*, 23(1), 92-123.
<https://doi.org/10.1177/1079063210370708>
- Bartels, R. M. & Merdian, H. L. (2016). The implicit theories of child sexual exploitation material users: An initial conceptualization. *Aggression and Violent Behavior*, 26, 16-25. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.11.002>
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497–529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Berger, P.L. & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Doubleday & Company.
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis. A practical guide*. SAGE Publications.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Cooper, A., Delmonico, D. L., Griffin-Shelley, E. & Mathy, R. M. (2004). Online sexual

- activity: An examination of potentially problematic behaviors. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 11(3), 129-143. <https://doi.org/10.1080/10720160490882642>
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into practice*, 39(3), 124-130. https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- Drageset, S. (2010). Å skape kvalitativ data fra kvalitativt forskningsintervju. *Sykepleien Forskning*, 5(4), 332-335. <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2011.0027>
- Draper, B., Pfaff, J. J., Pirkis, J., Snowdon, J., Lautenschlager, N. T., Wilson, I. & Almeida, O. P. (2008). Long-term effects of childhood abuse on the quality of life and health of older people: Results from the Depression and Early Prevention of Suicide in General Practice Project. *Journal of the American Geriatrics Society*, 56(2), 262-271. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2007.01537.x>
- Gannon, T. A. (2021). A compositional explanatory theory of pedophilia. *Aggression and Violent Behavior*, 61, 101662. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101662>
- Garrington, C., Rickwood, D., Chamberlain, P. & Boer, D. P. (2018). A systematic review of risk variables for child abuse material offenders. *Journal of forensic practice*.
- Gewirtz-Meydan, A., Walsh, W., Wolak, J. & Finkelhor, D. (2018). The complex experience of child pornography survivors. *Child abuse & neglect*, 80, 238-248. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.03.031>
- Harper, C., Houge, T. E., & Bartels R. (2017). Attitudes towards sexual offenders: What do we know, and why are they important?. *Aggression and Violent Behavior*, 34, 201-213. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.011>
- Helsedirektoratet. (2021, 29.november). *Pedofili*. Helsenorge. <https://www.helsenorge.no/sykdom/psykiske-lidelser/pedofili/>
- Hunn, C., Prichard, J., & Cockburn, H. (2022). Internet Users' Beliefs about a Novice-user of

- Child Sexual Abuse Material (CSAM): What Can They Tell Us about Introducing Offender-focused Prevention Initiatives? *Victims & Offender*, 17(1), 1-21.
<https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1865224>
- Jahnke, S., Imhoff, R., & Hoyer, J. (2015). Stigmatization of people with pedophilia: two comparative surveys. *Archives of sexual behavior*, 44(1), 21–34.
<https://doi.org/10.1007/s10508-014-0312-4>
- Kripos. (2019). SEKSUELL UTNYTTELSE AV BARN OG UNGE OVER INTERNETT.
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/seksuelle-overgrep-mot-barn/seksuell-utnyttelse-av-barn-over-internett.pdf>
- Marshall, L. E., O'Brien, M. D., Marshall, W., Booth, B. & Davis, A. (2012). Obsessive-compulsive disorder, social phobia, and loneliness in incarcerated Internet child pornography offenders. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 19(1-2), 41-52.
<https://doi.org/10.1080/10720162.2012.665291>
- Merdian, H. L. (2012). Offenders who use child sexual exploitation material: Development of an integrated model for their classification, assessment, and treatment.
(Doktorgradsavhandling, universitetet i Waikato). <https://hdl.handle.net/10289/6566>
- Middleton, D., Elliott, I. A., Mandeville-Norden, R., & Beech, A. R. (2006). An investigation into the applicability of the Ward and Siegert Pathways Model of child sexual abuse with Internet offenders. *Psychology, Crime & Law*, 12(6), 589-603.
<https://doi.org/10.1080/10683160600558352>
- Napier, S., Brown, R. & Smith, R. G. (2020). Australians who view live streaming of child sexual abuse: An analysis of financial transactions. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, (589), 1-16. <https://doi.org/10.52922/ti04336>
- Paul, B. & Shim, J. W. (2008). Gender, sexual affect, and motivations for Internet

- pornography use. *International Journal of Sexual Health*, 20(3), 187-199.
<https://doi.org/10.1080/19317610802240154>
- Quayle, E. & Taylor, M. (2002). Child pornography and the Internet: Perpetuating a cycle of abuse. *Deviant behavior*, 23(4), 331-361. <https://doi.org/10.1080/01639620290086413>
- Riegel, D. L. (2004). Effects on boy-attracted pedosexual males of viewing boy erotica. *Archives of Sexual Behavior*, 33, 321-323.
<https://doi.org/10.1023/B:ASEB.0000029071.89455.53>
- Rimer, J. R. (2019). “In the street they’re real, in a picture they’re not”: Constructions of children and childhood among users of online child sexual exploitation material. *Child Abuse & Neglect*, 90, 160-173. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2018.12.008>
- Salter, M. & Whitten, T. (2021). A Comparative Content Analysis of Pre-Internet and Contemporary Child Sexual Abuse Material. *Deviant Behavior*, 43(9), 1120-1134.
<https://doi.org/10.1080/01639625.2021.1967707>
- Seto, M. C. (2009). Pedophilia. *Annual review of clinical psychology*, 5, 391-407.
<https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.032408.153618>
- Seto, M. C., Cantor, J. M. & Blanchard, R. (2006). Child pornography offenses are a valid diagnostic indicator of pedophilia. *Journal of abnormal psychology*, 115(3), 610.
<https://doi.org/10.1037/0021-843X.115.3.610>
- Steel, C., Newman, E., O'Rourke, S. & Quayle, E. (2022). TECHNICAL BEHAVIOURS OF CHILD SEXUAL EXPLOITATION MATERIAL OFFENDERS. *Journal of Digital Forensics, Security and Law*, 16(2), 6. <https://doi.org/10.15394/jdfsl.2022.1794>
- Steel, C. M. S., Newman, E., O'Rourke, S. & Quayle, E. (2021). Collecting and viewing behaviors of child sexual exploitation material offenders. *Child abuse & neglect*, 118, 105133. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105133>
- Steel, C. M. S., Newman, E., O'Rourke, S., & Quayle, E. (2020). A systematic review of

cognitive distortions in online child sexual exploitation material offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 51, 101375. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101375>

Stelzmann, D., Jahnke, S. & Kuhle, L. F. (2022). Media Coverage of Pedophilia and Its Impact on Help-Seeking Persons with Pedophilia in Germany—A Focus Group Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15), 9356. <https://doi.org/10.3390/ijerph19159356>

Straffeloven. (2009). *Seksuallovbrudd* (LOV-2005-05-20-28).

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-11#%C2%A7309

Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & behavior*, 7(3), 321-326.

<https://doi.org/10.1089/1094931041291295>

Tuckett, A. G. (2005). Applying thematic analysis theory to practice: A researcher's experience. *Contemporary nurse*, 19(1-2), 75-87.

<https://doi.org/10.5172/conu.19.12.75>

Appendiks A

Spørreskjema

Nettvergrep mot barn - en undersøkelse om folks oppfatninger av overgriperen og internetts rolle kopi

Nettvergrep mot barn - en undersøkelse om folks oppfatninger av overgriperen og internetts rolle

Overgrep mot barn på internett – en undersøkelse om folks oppfatninger av overgriperen og internetts rolle

Du inviteres herved til å delta i en anonym studie om folks oppfatninger av nettvergrep. Overgrep mot barn på internett er en økende problematikk og det er behov for mer kunnskap om nettvergrep. Vi er spesielt interessert i å utforske vanlige folks oppfatninger av nettvergriper og veiene til å bli en nettvergriper, med særlig vekt på internetts rolle.

Hvem kan delta og hva innebærer deltakelse?

For å kunne delta må du være fylt 16 år. Å delta innebærer å besvare dette elektroniske spørreskjemaet. Noen spørsmål er åpne spørsmål hvor du kan skrive litt lengre svar (husk å ikke oppgi personidentifiserende opplysninger her). Andre spørsmål har svaralternativer hvor du velger det som passer best for deg. Spørsmålene omhandler kun dine tanker om nettvergrep, og du vil ikke få noen spørsmål som går på egne erfaringer.

Frivillighet og rettigheter

Det er frivillig å delta i undersøkelsen. Det registreres ingen personidentifiserende opplysninger ved utfylling, heller ikke IP-adresser. Du er derfor sikret full anonymitet. Det tar rundt 15 min å besvare spørreskjemaet. Du samtykker ved å krysse av for dette først i skjemaet. Når du har sendt inn besvarelsen din, har du ikke lenger mulighet til å trekke deg fra undersøkelsen siden svarene ikke kan spores til deg. Dataene som samles inn er en del av ett større forskningsprosjekt ved institutt for psykologi, NTNU og resultatene fra studien vil bli presentert på internasjonale konferanser og i artikkelform.

Hvem samler inn dataene?

Dataene samles inn av institutt for psykologi, NTNU ved førsteamanuensis Eva Langvik og førsteamanuensis Anne Iversen, i samarbeid med stipendiat Lisbet Frang Christiansen. Disse tre, samt en begrenset gruppe (maksimum 15) bachelorstudenter ved instituttet er de eneste som vil ha tilgang til dataene. Prosjektet er vurdert av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Har du spørsmål om prosjektet, kontakter du prosjektleder Eva Langvik, eva.langvik@ntnu.no.

Takk for at du er villig til å delta!

Samtykker du til å delta i denne spørreundersøkelsen?

Ja

Kjønn

Kvinne

Mann

Ikke-binær

Ønsker ikke å oppgi

Hvor gammel er du?

Hva er din sivilstatus?

Singel

Gift

Skilt

I et forhold
Samboerskap
Annet

Har du barn?

Ja
Nei

Alder på barn (kryss av alle alternativene som stemmer for deg)**Har du barn mellom 15-18 år?**

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn?»

Ja
Nei

Har du barn mellom 11-14 år?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn?»

Ja
Nei

Har du barn mellom 7-10 år?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn?»

Ja
Nei

Har du barn mellom 0-6 år?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Har du barn?»

Ja
Nei

Hva er din høyest fullførte utdanning?

Grunnskole
Videregående skole
1-4 år høyere utdanning
5 -6 år eller høyere utdanning
Mer enn 6 år (f.eks. PhD)

Er du for tiden i arbeid?

Ja
Nei

Hvilken yrkessektor beskriver arbeidet ditt best?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Er du for tiden i arbeid?»

Helse og omsorg
Undervisning
Rettsvesen/politi/kriminalomsorg
Servicenæringer
Jordbruk/skogbruk/fiske

Industri og transport
Teknologi og IT
Håndverkere og lignende
Kontor, økonomi, bank, forsikring og administrasjon
Annet

Hva jobber du som?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Helse og omsorg» er valgt i spørsmålet «Hvilken yrkesssektor beskriver arbeidet ditt best?»

Helsefagarbeider
Vernepleier
Barne- og omsorgsarbeider
Sykepleier
Sosionom
Lege
Psykolog
Barnevernspedagog
Annet

Hva jobber du som?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Undervisning» er valgt i spørsmålet «Hvilken yrkesssektor beskriver arbeidet ditt best?»

Lærer på videregående
Underviser på høyskole/universitet
Barneskolelærer
Lærer på ungdomsskole
Annet opplæringsarbeid

Hva jobber du som?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Rettsvesen/politi/kriminalomsorg» er valgt i spørsmålet «Hvilken yrkesssektor beskriver arbeidet ditt best?»

Politi
Fengselsbetjent
Jurist
Dommer
Sivilt ansatt i politiet
Annet

Er nettovergrep mot barn noe som er en del av jobben din?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Er du for tiden i arbeid?»

Nei
Ja, jeg jobber indirekte med tematikken
Ja, jeg jobber direkte med tematikken

Studerer du?

Ja
Nei

Hvilket fagområde studerer du?

Dette elementet vises kun dersom alternativet «Ja» er valgt i spørsmålet «Studerer du?»

Teknologi, sivilingeniør, ingeniør og arkitekt

Økonomi, ledelse og administrasjon

Samfunnsfag

Historie, religion, kultur

Idrettsfag

Politi

Psykologi

Medisin

Sykepleie

Vernepleie

Barnevern

Lærer og lektorutdanning

Språk og litteratur

Mediefag og kommunikasjon

Pedagogiske fag

Informasjonsteknologi og informatikk

Fiskeri, husdyr og landbruksfag

Videregående skole

Annet

Hvordan vil du vurdere din egen digitale kompetanse?

Under gjennomsnittet

Gjennomsnittlig

Over gjennomsnittet

Om nedlastning av overgrepsmateriell

NB! Ikke oppgi personidentifiserende opplysninger

Overgrep mot barn på internett omfatter nedlastning, oppbevaring og distribusjon av seksualiserte bilder/videoer av barn. Slike bilder og videoer av barn kalles for overgrepsmateriale (tidligere kalt barnepornografi).

Det har skjedd en betydelig økning i denne typen lovbrudd. Hva tenker du kan være de viktigste årsakene til denne økningen?

Hva tenker du kan være årsakene til at personer laster ned, oppbevarer og/eller distribuerer overgrepsmateriale?

Om nedlastning av overgrepsmateriell

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om personer som har lastet ned/oppbevart/distribuert overgrepsmateriell av barn:

De er helt vanlige folk

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De er ute etter spenning

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De er ensomme

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De har opplevd overgrep selv

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De har et godt sosialt nettverk (mange venner, familie osv.)

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De har en pedofil preferanse

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De er pornoavhengige

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig
Svært enig

De er deprimerte

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

De har høy utdanning

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

De har god digital kompetanse

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

De har god mental helse

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

Betydningen av internett

NB! Ikke oppgi personidentifiserende opplysninger

Hvilken rolle tenker du teknologien (for eksempel internett og sosiale medier) spiller i overgrep mot barn?

Betydningen av internett

Ta stilling til følgende påstander om internett og nettovergrep mot barn:

Hvem som helst kan komme over overgrepsmateriale helt tilfeldig på nettet

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig

Svært enig

Internett gjør at en føler seg mer anonym og derfor lettere begår overgrep mot barn

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Det at overgrepsmateriale er såpass "enkelt" tilgjengelig på nettet, gjør at det er lavere terskel for å laste ned ulovlige bilder/videoer

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

En nettover griper er annerledes enn en som begår fysiske overgrep mot barn

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Dersom internett ikke hadde eksistert i dag, ville det likevel vært like mange som begikk overgrep mot barn

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

For å gjøre ulovlige handlinger på nettet må en ha god digital kompetanse

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Alle kan ved et uhell komme over seksualiserte bilder av barn ("barnepornografi") mens de surfer på nettet

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Personer som besøker voksenettsteder/pornonettsteder kan ved et uhell komme over seksualiserte bilder av barn ("barnepornografi")

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Bare personer som aktivt oppsøker "barnepornografi" vil finne "barnepornografi"

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De med veldig god digital kompetanse klarer å unngå å bli tatt av politiet dersom de begår nettovergrep mot barn

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Om overgriperen

NB! Ikke oppgi personidentifiserende opplysninger

En typisk nettovergriper

Hva tror du kjennetegner en typisk nettovergriper? (Alder, kjønn, livssituasjon, helsetilstand, personlighet osv.)

Om overgriperen

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om overgripere?

Å laste ned bilder og videoer av overgrep mot barn er første steg på veien mot å bli en som begår fysiske overgrep mot barn

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

De som ser på overgrepsmateriale tenner seksuelt på barn (har en pedofil preferanse)

Svært uenig

Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

De som først har begynt å laste ned bilder/videoer vil etter hvert laste ned grovere og mer alvorlig overgrepsmateriale

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

De fleste av de som laster ned seksualiserte bilder av barn kommer ikke til å begå fysiske overgrep mot barn

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

Man må ha en pedofil preferanse for å begå fysiske seksuelle overgrep mot barn

Svært uenig
Uenig
Nøytral
Enig
Svært enig

Om overgriperen

NB! Ikke oppgi personidentifiserende opplysninger

Noen som laster ned seksualiserte bilder/videoer av barn begynner etter hvert å laste ned grovere og grovere materiale, og kan begå alvorlige overgrep på nett. Hvilke årsaker kan det være til at noen går fra å laste ned bilder til å begå mer alvorlige overgrep på eller utenfor nettet?

Om overgriperen

Ta stilling til følgende spørsmål om overgripere: Angi et tall mellom 0 og 100, der 0 viser til "ingen" og 100 til "alle".

Hvor stor prosentandel av personer som ser på overgrepsmateriale tror du at selv har blitt seksuelt misbrukt som barn?

Hvor stor prosentandel av de som ser på overgrepsmateriale tror du har pedofil preferanse?

Hvor stor prosentandel av de som ser på overgrepsmateriale tror du vil begå fysiske

overgrep mot barn?

Hvor stor prosentandel av de som ser på overgrepsmateriale og blir dømt for dette, tror du kommer til å begå et nytt nettovergrep mot barn?

Hvor vanskelig er det for et individ som ser på overgrepsmateriale å slutte?

Lovlighet og straff

Ta stilling til følgende påstander og vurder hva som stemmer overens med norsk lovverk:

Det er straffbart å laste ned/oppbevare/distribuere seksualiserte bilder/videoer av personer under 14 år.

Ja, det er straffbart

Nei, det er ikke straffbart

Det er straffbart å laste ned/oppbevare/distribuere seksualiserte bilder/videoer av personer som er over 14 år, men under 16 år.

Ja, det er straffbart

Nei, det er ikke straffbart

Det er straffbart å laste ned/oppbevare/distribuere seksualiserte bilder/videoer av personer som er over 16 år, men under 18 år.

Ja, det er straffbart

Nei, det er ikke straffbart

Lovlighet og straff

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander:

De som laster ned bilder av overgrep mot barn bidrar til at flere barn blir utsatt for overgrep

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Å laste ned og dele eksisterende overgrepsmateriale hindrer at nye overgrep skjer

Svært uenig

Uenig

Nøytral

Enig

Svært enig

Lovlighet og straff

Ta stilling til følgende påstander og ranger i hvilken grad du er enig eller uenig:

Personer som har flere bilder og videoer bør få lengre straff enn personer med få bilder og videoer

Svært uenig

2

3

Nøytral

5

6

Svært enig

Straffen for å oppbevare overgrepsmateriell (bilder, videoer o.l.) bør baseres på alderen til personene som er avbildet

Svært uenig

2

3

Nøytral

5

6

Svært enig

Personer som ser på seksualiserte bilder av barn/"barnepornografi" er psykisk syke og bør behandles

Svært uenig

2

3

Nøytral

5

6

Svært enig

Personer som ser på seksualiserte bilder av barn/"barnepornografi" bør fengsles

Svært uenig

2

3

Nøytral

5

6

Svært enig

To spørsmål helt til slutt

NB! Ikke oppgi personidentifiserende opplysninger

Har du tanker om og innspill til hva som kan bidra til at det begås færre overgrep mot barn på internett? Hvilke tiltak kan bidra til å redusere omfanget av denne typen kriminalitet i samfunnet?

Hva tenker du kan gjøres for å forhindre at personer som begynner å laste ned

ulovlige bilder av barn går over til mer alvorlige overgrep mot barn?

Appendiks B

Informasjonsskriv

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for psykologi

Invitasjon til å delta i forskningsprosjektet: Overgrep mot barn på internett – en undersøkelse om folks oppfatninger av overgriperen og internetts rolle

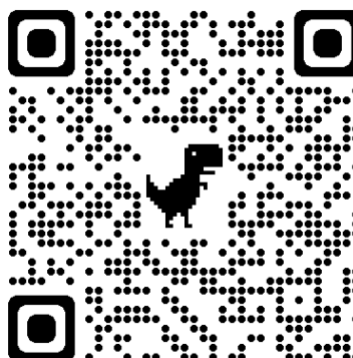
Vi ønsker å invitere deg til å delta i en anonym studie om folks oppfatninger av nettovergrep.

Overgrep mot barn på internett er en økende problematikk og det er behov for mer kunnskap om nettovergrep. Vi er spesielt interessert i å utforske vanlige folks oppfatninger av nettovergriper og veiene til å bli en nettovergriper, med særlig vekt på internetts rolle.

For å kunne delta må du være fylt 16 år. Noen spørsmål er åpne spørsmål hvor du kan skrive litt lengre svar (husk å ikke oppgi personidentifiserende opplysninger her). Andre spørsmål har svaralternativer hvor du velger det som passer best for deg. Spørsmålene omhandler kun dine tanker om nettovergrep, og du vil ikke få noen spørsmål som går på egne erfaringer. Det tar rundt 10 minutter å svare på spørsmålene, men noen vil bruke kortere tid, andre lengre, alt avhengig av hvor mye dere skriver på de åpne spørsmålene.

Dataene samles inn av institutt for psykologi, NTNU og prosjektet er vurdert av Norsk senter for forskningsdata (NSD). Forskningsgruppen som er ansvarlig for undersøkelsen er en del av et tverrfaglig samarbeid mellom NTNU, St. Olavs Hospital og Trøndelag politidistrikt. Samarbeidsprosjektet har som formål å forebygge seksuelle overgrep mot barn på internett.

For mer informasjon om prosjektet og tilgang til det anonyme spørreskjemaet, benytt QR-koden eller denne lenken: <https://nettskjema.no/a/316650>

Takk for at du er villig til å bidra til kunnskap om et økende samfunnsproblem!

Appendiks C

Norsk senter for forskningsdata vurdering

28.03.2023, 14:30

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Lay persons perceptions of online-child abusers](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer	Vurderingstype	Dato
830520	Standard	09.12.2022

Prosjekttittel

Lay persons perceptions of online-child abusers

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for psykologi

Prosjektansvarlig

Eva Langvik

Prosjektperiode

02.01.2023 - 31.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.05.2023.

[Meldeskjema](#)**Kommentar**

Det fremgår av meldeskjema den 09.12.2022 med vedlegg og dialog at det ikke skal behandles opplysninger i prosjektet som kan identifisere enkeltpersoner verken direkte eller indirekte.

Prosjektet trenger derfor ikke en vurdering fra Personverntjenester.

HVA MÅ DU GJØRE DERSOM DU LIKEVEL SKAL BEHANDLE PERSONOPPLYSNINGER?

Dersom prosjektopplegget endres og det likevel blir aktuelt å behandle personopplysninger må du melde dette til Personverntjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Vent på svar før du setter i gang med behandlingen av personopplysninger.

VI AVSLUTTER OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Siden prosjektet ikke behandler personopplysninger avslutter vi all videre oppfølging.

Kontaktperson hos oss: Olav Rosness, rådgiver

Lykke til med prosjektet!

